

Między przeszłością a przyszłością: książka, biblioteka, informacja naukowa – funkcje społeczne na przestrzeni wieków. Praca zbiorowa pod red. Marii Próchnickiej i Agnieszki Korycińskiej-Huras. Kraków: Wydaw. Uniwersytetu Jagiellońskiego, 2007, 348 s., [1] k. tabl. kolor.: il. kolor. ISBN 83-233-2429-4

Książka *Między przeszłością a przyszłością: książka, biblioteka, informacja naukowa – funkcje społeczne na przestrzeni wieków* pod red. Marii Próchnickiej i Agnieszki Korycińskiej-Huras, wydana w 2007 r. przez Instytut Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Jagiellońskiego, to zbiór prac naukowych, poświęconych zagadnieniom związanym z bibliologią oraz z informacją naukową, dedykowanych zaś Profesor Marii Kocójowej, „wybitnej Badaczce, propagatorce i Miłośniczce książek, Mistrzyni wielu pokoleń bibliotekoznawców” (dedykacja zamieszczona w książce), przez jej współpracowników, uczniów oraz przyjaciół.

Recenzowaną księgę pamiątkową rozpoczyna obszerny dział poświęcony Profesor Marii Kocójowej. Artykuły w nim zebrane dotyczą osoby Pani Profesor, jej dorobku naukowego i działalności organizacyjnej na rzecz środowiska (prace Krystyny Bednarskiej-Ruszałowej, Agnieszki Korycińskiej-Huras, Piotra Lechowskiego oraz Franka N. Hoggi). Wyłania się z nich obraz badaczki o wielu zainteresowaniach naukowych, by wymienić tylko badania nad książką, metodologię badań bibliotekoznawczych, informację naukową, nowoczesne środki przekazu informacji, ośrodki informacji, książki elektroniczne czy wirtualne biblioteki.

Maria Kocójowa uczyła się w liceum bibliotekarskim w Krakowie, studiowała bibliotekoznawstwo na Uniwersytecie Warszawskim, gdzie obroniła doktorat w dziedzinie nauk humanistycznych (praca o księgozbiorze Emeryka Hutten-Czapskiego). Habilitacja (*Krakowski świat książki doby autonomii galicyjskiej*, 1990) na Uniwersytecie Wrocławskim potwierdziła jej dokonania naukowe, obejmujące szeroko pojmowaną bibliologię, bibliotekoznawstwo i informację naukową z odniesieniem do procesów komunikacji społecznej. Należy dodać, że Pani Profesor jest także ekspertem międzynarodowym w zakresie bibliotekoznawstwa i informacji naukowej oraz recenzentem prac na stopnie naukowe w kraju i za granicą.

Działalność dydaktyczna Marii Kocójowej nie tylko dowodzi jej troski o staranne przygotowywanie do zawodu przyszłych specjalistów informacji naukowej i bibliotekoznawstwa, ale wskazuje też na różnorodność jej zainteresowań. Prowadzi ona seminaria doktoranckie i magisterskie oraz takie zajęcia, jak: „Podstawy bibliotekoznawstwa i informacji naukowej”, „Biblioteka i książka w komunikowaniu”, „Metodologia badań nad biblioteką i książką”, „Badania elektronicznych publikacji”. Pani Profesor jest także opiekunem specjalizacji „Elektroniczne publikowanie”. Ponadto angażuje się w promowanie instytucji związanych z książką i informacją, zarówno na forum naukowym (np. lobbying na rzecz bibliotek uczelnianych), jak i wśród osób odpowiedzialnych za ich rozwój.

Maria Kocójowa była prodziekanem ds. finansowych Wydziału Zarządzania i Komunikacji Społecznej (od jego powstania w 1996 r.), dyrektorem IINiB UJ (kadencje: 1999-2002, 2002-2005); nadal jest członkiem Rady Instytutu i Komisji Dydaktycznej, członkiem Stałej Senackiej Komisji UJ ds. badań naukowych i aparatury, członkiem Rektorskiej Komisji ds. jakości studiów i akredytacji oraz Rady Wydziału Zarządzania i Komunikacji Społecznej. Maria Kocójowa jest również członkiem wielu stowarzyszeń naukowych: Polskiego Towarzystwa Bibliologicznego (oddział w Krakowie, prezes i współzałożyciel), Sekcji Informacji i Komunikacji Naukowej przy Komitecie Naukoznawczym PAN, Polskiego Towarzystwa Rapperswilskiego, Polskiego Towarzystwa Informacji Naukowej, Towarzystwa Przyjaciół Muzeum im. Emeryka Hutten-Czapskiego, American Library Association (USA), European Association of Library and Information

Education (EUCLID), The School Library Association (UK), Society for the History of Authorship oraz Reading and Publishing (SHARP). Zasiadała także w Radzie Naukowej Biblioteki PAN w Warszawie, była ekspertem w Grupie Doradczej ds. Budowy Biblioteki PAT w Krakowie.

Działalność naukową oraz organizacyjną łączy ona ze stanowiskiem redaktora serii wydawniczych IINiB UJ „Prace z Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej. Zeszyty Naukowe UJ”, „Materiały Edukacyjne Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej UJ” oraz z pracami na rzecz Komitetu Redakcyjnego Prac z Zarządzania i Komunikacji Społecznej, Zeszytów Naukowych UJ, Krakowskiego Rocznika Archiwalnego, Komitetu Redakcyjnego litewskiego czasopisma *Knygotyra* oraz brytyjskiego *Journal of Librarianship and Information Science*.

Na końcu pierwszego działu książki zamieszczono bibliografię prac Marii Kocójowej (publikacje autorskie, książki przez nią zredagowane), zawierającą w sumie 239 pozycji.

Kolejna część recenzowanej pozycji dotyczy przeszłości książek, bibliotek oraz bibliotekarstwa i nosi tytuł *Z przeszłości książki, bibliotek i bibliotekarstwa*. Rozpoczyna ją artykuł o pracy Mikołaja Kopernika *De revolutionibus* pod tytułem *Refleksje nad książkami, których nikt nie przeczytał* autorstwa Barbary Bieńkowskiej. Kolejne poświęcono: losom książek oraz instytucji z nimi związanych (*Ze Lwowa na Wawel – z dziejów księgozbioru Heleny Dąbcańskiej* – Irena Gruchała, *Karta z dziejów powojennego bibliotekarstwa polskiego: Wydział Bibliotek w Ministerstwie Oświaty (luty 1945 – marzec 1946)* – Piotr Lechowski, *Dzieje Bibliotek Joachima Lelewela w oczach francuskiego recenzenta (1829)* – Anna Zbikowska-Migoń); edukacyjnej funkcji książki (*Jakub Bójko – wielki miłośnik książki i jej krzewiciel wśród chłopów* – Alina Fitowa); jej kulturotwórczym i integracyjnym zadaniom w środowiskach miejskich (*Kultura książki w małym mieście doby staropolskiej – na przykładzie Wojnicza* – Maria Juda, *Wokół problematyki książki polskiej w Bielsku i Białej w latach międzywojennych – bilans dokonań* – Andrzej Linert), zagadnieniom estetycznym, związanym z ilustracjami (*Dziewiętnastowieczne refleksje o wartości czasopism ilustrowanych w Polsce* – Małgorzata Komza) oraz teoretykom bibliografii i nauki o książce (*Nowe fakty dotyczące życiorysu teoretyka nauki o książce Aleksandra Wiktora Bohatkiewicza* – Aušra Navickiene). Uzupełnieniem jest artykuł *Lektortaty języków obcych w Uniwersytecie Jagiellońskim w latach 1850-1939* Urszuli Perkowskiej oparty na materiałach archiwalnych, odnoszący się zaś do obecnej Alma Mater prof. Marii Kocójowej.

Część trzecia książki *Informacja naukowa i bibliotekarstwo dzisiaj* dotyczy współczesności. Znalazły się tutaj artykuły o różnorodnej proveniencji tematycznej – prace o rodzajach bibliotek i ich zadaniach (*Edukacyjne i wychowawcze aspekty działania bibliotek szkolnych: problemy badawcze* – Marcin Drzewiecki, *Samorządowa i bibliotekarska promocja środowisk regionalnych i lokalnych: szansa ożywienia i wzbogacenia świadomości działań informacyjnych* – Anna Sitarska), artykuły na temat oceny jakości funkcjonowania placówek bibliotecznych (*Wskaźniki jakości organizacji i działalności współczesnej biblioteki stacjonarnej na przykładzie biblioteki szkolnej* – Elżbieta Barbara Zybert) oraz artykuł o Bibliotece Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie *Komputeryzacja Biblioteki Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie* Jana Bednarczyka i Władysława Szczęcha. Ponadto zamieszczono tu artykuły o zawodzie i misji współczesnego bibliotekarza (*Zawód czy misja? Odpowiedzialność bibliotekarzy przed społeczeństwem informacyjnym* – Maria Próchnicka, *Od walki z cenzurą do promowania przejrzystości* – Paul Sturges). *Narzędzia bibliometryczne do mapowania i wizualizacji struktury wydziału uczelni* Irene Wormell to z kolei tekst wskazujący na zadania, jakie stoją przed naukometrią. W dziale tym znalazła się też praca o motywacjach użytkowników, przebiegu i efektach zachowań informacyjnych z punktu widzenia wielu perspektyw teoretycznych (*Zachowania informacyjne w życiu codziennym: wybrane aspekty teoretyczne* –

Barbara Kamińska-Czubała). Kolejny wyodrębniony tematycznie dział książki *Komunikacja elektroniczna* poświęcono tytułowej komunikacji elektronicznej. W artykułach tu zamieszczonych omówiono problemy nowego modelu komunikacji naukowej (*Open Access – co dalej? Nowy model myślenia dla bibliotekarzy* – Rafael Ball), konkretnego wykorzystania nowych możliwości Internetu (*E-obecność instytucji naukowych w badaniach webometrycznych* – Marta Skalska-Zlat, *Indywidualne strony WWW historyków i matematyków we współczesnej komunikacji naukowej* – Remigiusz Sapa) oraz sposoby docierania do zasobów sieciowych (*GRID – dynamiczny dostęp do zasobów* – Małgorzata Janiak). O „realnych” bibliotekach traktuje artykuł *Rola technologii cyfrowych w bibliotekach XXI wieku* Ryszarda Tadeusiewicza, na zagadnienie promocji bibliotek w Internecie zwraca uwagę Krystyna Bednarska-Rusajowa (*Biblioteka Jagiellońska w Internecie*), o cyfrowych bibliotekach zaś pisze Barbara Mauer-Górska (*Biblioteki wirtualne w badaniach bibliotekoznawczych i praktyce bibliotekarskiej*). Podobną tematykę poruszają artykuły *Książka i czytelnictwo: trwanie i zmiana w erze cyfrowej* Tomasza Goban-Kłosa oraz *Książki elektroniczne – zabezpieczanie praw autorskich a prawa użytkowników* Małgorzaty Jaskowskiej, kierującej uwagę czytelnika na zagadnienia związane z „twórczością” przeniesioną na nowe nośniki elektroniczne i konkurencyjność tych ostatnich w odniesieniu do innych mediów. O komunikacji naukowej, dokonującej się dzięki czasopismom elektronicznym, można przeczytać w pracy *Służba na rzecz społeczności naukowej czy zarabianie pieniędzy? Aktualne zagadnienia działalności badawczej i komunikacji naukowej* Iana M. Johnsona. W tym rozdziale znalazły się ponadto prace metodologiczno-filozoficzne na temat strategii badawczej, znajdującej zastosowanie w informatologii (*Teoria ugruntowana w nauce o informacji – wybrane aspekty* – Sabina Cisek) czy artykuły, dotyczące zagadnień związanych z uporządkowaniem i integrowaniem zasobów sieciowych poprzez „formy” (*Ontologia i ontologie – od filozofii Arystotelesa do sztucznej inteligencji* – Marek Nahotko) i edukacji (*Metodyka kształcenia w nauczaniu na odległość* – Wanda Pindłowa).

Ostatnia część książki zatytułowana *Bibliofilstwo* związana jest m.in. z działalnością Marii Kocójowej w Zakonie i Drugiej Kapitulie Orderu Białego Kruka oraz piastowanej przez nią tam funkcji Damy Książki. Tu znajdują się prace: *Z anegdotycznych dziejów bibliofilstwa w Polsce* Juliana Dybca (o polskiej „miłości do książek” w okresie zaborów), *Dwie nagany bibliofilstwa* Janusza Dunina-Horkawicza, poświęcone losom polskiego ruchu bibliofilskiego od zakończenia II wojny światowej po czasy współczesne oraz *Współpraca Józefa Serugi (1886-1940) z Towarzystwem Miłośników Książki w Krakowie* Agnieszki Długosz o bibliotekarzu Branickich i Tarnowskich z okresu międzywojennego.

Artykuły zawarte w recenzowanym tomie cechuje różnorodność tematyczna oraz metodologiczna. Książka powinna zainteresować zarówno badaczy zajmujących się książką, bibliotekami, informacją naukową, jak i bibliofilów.

Małgorzata Janiak
Instytut Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa
Uniwersytet Jagielloński

Artykuł wpłynął do redakcji 14 sierpnia 2008 r.